

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อำเภอท่าปลา เป็นอำเภอที่มีเนื้อที่มากที่สุดของจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นแหล่งอารยธรรม และอดีตดินแดนล้านนาตะวันออก มีพื้นที่ 1,681.445 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 1,050,625 ไร่) ลักษณะส่วนใหญ่เป็นที่ราบอยู่ระหว่างเนินเขาและภูเขา มีอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์อยู่ตอนกลาง เป็นพื้นที่แหล่งน้ำ 284.8 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภออยู่ในการดูแลของนิคมสร้างตนเอง ลำน้ำน่าน เขตอุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า และเขตป่าสงวนแห่งชาติ

เมื่อปี พ.ศ. 2513 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมชลประทานได้เปิดโครงการพัฒนาลุ่มน้ำน่านและก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ พื้นที่อำเภอ บางส่วนกลายเป็นอ่างเก็บน้ำ ราษฎรต้องอพยพออกมามั่งรกรากถิ่นฐานใหม่บนพื้นที่จัดสรรของ นิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการประกอบอาชีพของราษฎร เกิด การรวมกลุ่มเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งด้านการผลิต การตลาด และได้มีการส่งเสริมให้ ราษฎรปลูกมะม่วงหิมพานต์ เนื่องจากพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรเป็นพื้นที่เนินเขา ดินเป็นดินลูกรัง น้ำ เพื่อการเกษตรมีไม่เพียงพอ แต่มะม่วงหิมพานต์เป็นพืชที่ทนแล้งและโตเร็ว

มะม่วงหิมพานต์ เป็นพืชหลักชนิดหนึ่งที่เกษตรกรอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ นิยมปลูก ปัจจุบันมีการปลูกมะม่วงหิมพานต์ ประมาณร้อยละ 70 ของพื้นที่ ซึ่งนับว่าเป็นพืชที่สร้าง รายได้ให้กับเกษตรกรเป็นอันดับหนึ่งของอำเภอท่าปลา และผลิตภัณฑ์มะม่วงหิมพานต์ยังคงสร้าง ชื่อเสียงให้กับอำเภอท่าปลาเป็นอย่างมาก ขณะนี้มะม่วงหิมพานต์เป็นพืชเศรษฐกิจของอำเภอท่า ปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่อพยพมาจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เมื่อ 40 ปีก่อน ซึ่งทางการจัดสรรให้มาอยู่ พื้นที่บนเขา การเพาะปลูกพืชชนิดต่างๆ ได้ผลไม่ค่อยดี แต่มะม่วงหิมพานต์ เป็นไม้ยืนต้นสามารถ ขึ้นได้บนพื้นที่เช่นนี้ และสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเจ้าของสวนได้เป็นอย่างดี จากนั้นจึง เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกร จัดตั้งเป็นกลุ่มสมาชิก กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มแปรรูป เพื่อสร้างอาชีพเสริมเพิ่ม รายได้ สร้างความเข้มแข็งและยังยื่นแก่เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ต่อไป

ปัจจุบันมีเกษตรกรปลูกมะม่วงหิมพานต์ จำนวน 3,036 ราย ในพื้นที่ 20,000 ไร่ และมี พื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิต 10,000 ไร่ คิดเป็นผลผลิตทั้งหมด 5,000 ตัน ซึ่งถ้ากะเทาะเมล็ดแล้วจะได้ ผลผลิต 1,000 – 1,300 ตัน ผลผลิตมะม่วงหิมพานต์ 1 ไร่ จะได้เมล็ดทั้งเปลือก 400 – 600 กิโลกรัม

ราคาขายเมล็ดทั้งเปลือก กิโลกรัมละ 25–30 บาท แสดงให้เห็นว่ามะม่วงหิมพานต์เป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกได้เป็นอย่างดี เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรแต่ละรายมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกันออกไป บางรายประสบผลสำเร็จ บางรายไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยที่แตกต่างกันออกไป เช่น ขาดการปฏิบัติดูแลรักษาอย่างถูกต้องและเหมาะสม ทั้งในเรื่องการไถพรวน การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การตัดแต่งกิ่ง การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว รวมทั้งด้านการแปรรูป และการตลาด ซึ่งเมื่อเกษตรกรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตที่ดี ก็จะทำให้ผลผลิตมะม่วงหิมพานต์มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เป็นที่ต้องการของตลาด สามารถแข่งขันกับตลาดภายนอกได้เป็นอย่างดี

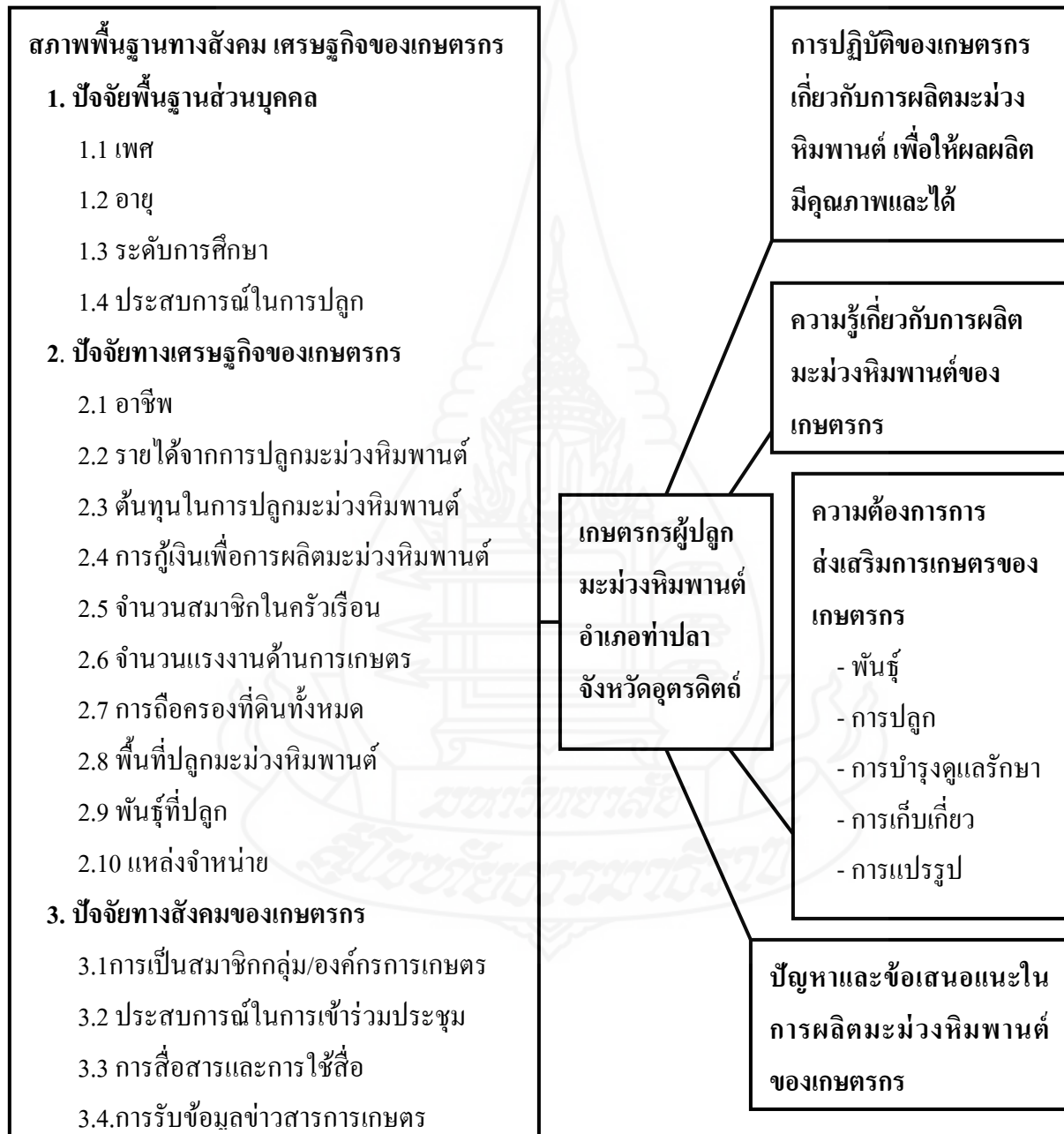
ดังนั้นผู้วิจัย จึงได้ทำการศึกษาในเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร ของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดอุดรธานี เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน พัฒนา ส่งเสริมให้การสนับสนุนเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ เพื่อให้เกษตรกร สามารถลดต้นทุนการผลิต รู้จักวิธีการคัดเลือกพันธุ์ การขยายพันธุ์ การปลูก การบำรุงดูแลรักษาต้นมะม่วงหิมพานต์ ในระยะการเจริญเติบโตต่างๆ การเก็บผลผลิตอย่างถูกวิธี และเทคโนโลยีในการแปรรูปผลผลิต มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จเป็นเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดอุดรธานี
- 2.2 เพื่อศึกษาการปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน
- 2.3 เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ ของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดอุดรธานี
- 2.4 เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการเกษตร ของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดอุดรธานี
- 2.5 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตมะม่วงหิมพานต์ ของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดอุดรธานี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาความต้องการการส่งเสริมการเกษตร

ของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ในพื้นที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้จะศึกษาเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ในพื้นที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดวิชาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสาร และการบริการอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการผลิตทางการเกษตร หรือการให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ไปสู่เกษตรกร หรือบุคคลเป้าหมาย เพื่อให้เกิดการยอมรับ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และนำไปเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร

5.2 ความต้องการการส่งเสริม หมายถึง สิ่งที่เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ต้องการรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ ที่ตนเองยังไม่มีหรือทราบชัดเจนเกี่ยวกับ ขั้นตอนกระบวนการในการปฏิบัติ ในเรื่องการผลิตมะม่วงหิมพานต์ พันธุ์ การปลูก การบำรุงดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และการแปรรูป รวมทั้ง เทคนิควิธีการส่งเสริม และการสนับสนุนภายหลังการส่งเสริม

5.3 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

5.4 ประสบการณ์การปลูกมะม่วงหิมพานต์ หมายถึง จำนวนปีในการทำสวนมะม่วงหิมพานต์ ของเกษตรกรจนถึงปัจจุบัน (ปี พ.ศ.2555)

5.5 ขนาดพื้นที่ปลูก หมายถึง ขนาดพื้นที่แต่ละครัวเรือนเกษตรกรที่ใช้สำหรับปลูกมะม่วงหิมพานต์ ในปี พ.ศ. 2555 ทั้งที่เป็นของตนเอง และเช่าผู้อื่น

5.6 การเป็นสมาชิกกลุ่มการเกษตร องค์กร หรือสถาบันในท้องถิ่น หมายถึง จำนวนกลุ่มองค์กร หรือสถาบันในท้องถิ่นที่เกษตรกรได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ทั้งนี้การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรไม่จำกัดจำนวนกลุ่ม เกษตรกรอาจเป็นสมาชิกเพียงกลุ่มเดียวหรือมากกว่านั้นก็ได้

5.7 ข่าวสารทางการเกษตร หมายถึง ข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ ซึ่งมาจากหลายช่องทางได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ วารสารทางด้านเกษตร นิทรรศการ ทักษะศึกษา ฝึกอบรม/ประชุม/ชมการสาธิต เพื่อนบ้าน ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการ พนักงานบริษัทเอกชน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 นำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทาง วางแผนในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร ให้มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ เป็นเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

6.2 นำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนากระบวนการถ่ายทอดความรู้โดยผ่านสื่อต่างๆ ที่เหมาะสม ทันสมัย สามารถเผยแพร่ ความรู้ทางการเกษตรแก่บุคคลเป้าหมายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.3 เป็นข้อมูลพื้นฐานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการผลิตมะม่วงหิมพานต์ ในการจัดทำโครงการถ่ายทอดความรู้ทางเทคโนโลยีการผลิตมะม่วงหิมพานต์ ตามความต้องการของเกษตรกร

